

УДК 332.122(477.8)

ОЦІНКА ТЕНДЕНЦІЙ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

І. Андел

Інститут регіональних досліджень

Проаналізовано тенденції оновлення, ефективності використання основного капіталу у виробничій сфері Львівської області у докризовий та посткризовий періоди. Проаналізовано оновлення та ефективність використання основного капіталу у машинобудуванні, провідному, експортноорієнтованому виді промислової діяльності області. Виявлено значне зниження у посткризовий період, до значень нижчих від порогових, які є небезпечними для економіки, таких показників, як інвестомісткість, коефіцієнт ліквідації, фондівіддача у виробничій сфері, видах її діяльності. Виявлено причини зменшення інвестомісткості, питомих часток оновлення, ліквідації основного капіталу виробничої сфери, зниження темпів зростання оновлення, ефективності використання основного капіталу. Запропоновано точки зростання економіки регіону у період стагнації, які полягають у пріоритетності розвитку видів промислової діяльності з найвищим мультиплікативним ефектом, першочерговому інвестуванні у їх основний капітал, з метою збільшення надходжень до місцевих бюджетів, які будуть джерелом наступного інвестування у машинобудування, металургію, види промислової діяльності, від яких залежить задоволення попиту підприємств на нові машини і обладнання.

Ключові слова Оновлення основного капіталу, ефективність використання основного капіталу, виробнича сфера, підприємства видів діяльності з мультиплікативним ефектом, точка зростання економіки

Вступ

Процеси оновлення основного капіталу є суттєвою детермінантою розвитку підприємств виробничої сфери регіону. Від стану машин і обладнання на підприємствах виробничої сфери залежить забезпечення потреб підприємств регіону щодо здійснення модернізації їх основного капіталу. Від оновлення основного капіталу підприємств виробничої сфери залежить зростання ефективного функціонування підприємств регіону, покращення їх виробничої діяльності, зростання коштів на фінансування інвестицій. У кризових і посткризових умовах інвестиційні процеси сповільнюються, вчені пояснюють причини цього так, “підприємства не хочуть ризикувати, що позначається на інвестиційному процесі”, “спад виробництва, девальвація гривні, все це призводить до гальмування модернізації” [1]. Європейські аналітики переконують що світова криза має в першу чергу структурний характер, що призведе до сповільнення розвитку і глибокої

рецесії, і що сьогодні бракує нового виробничого капіталу (Gross fixed capital formation) адекватного до реалій сучасного світу. Вчені зазначають, що потрібно впровадження високих технологій із створення нових матеріалів, що оновлення основного капіталу має відбуватись на новій технологічній основі, але збільшення інвестицій поки що нереальне [2]. В цих умовах для подальшого проведення оновлення основного капіталу під час відновлення економічного зростання, необхідний пошук точок зростання розвитку економіки при обмежених можливостях фінансування інвестицій, що вимагає аналізу і оцінки тенденцій оновлення основного капіталу на підприємствах виробничої сфери регіону.

Постановка проблеми Процеси оновлення основного капіталу у виробничій сфері пов'язані з інвестиційними витратами, навіть при суттєвій підтримці з боку держави ефективна політика щодо оновлення основного капіталу поглинає кошти підприємств і вимагає інвестування за рахунок коштів органів місцевого самоврядування регіону.

Внаслідок світової фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр. в Україні, її регіонах відбувся спад інвестиційної активності, значно знизилось введення нового основного капіталу підприємствами, уповільнились темпи зростання оновлення, зокрема знизилось оновлення основного капіталу у машинобудуванні, видах економічної діяльності, від яких воно залежить, внаслідок чого підвищився ступінь зносу основного капіталу, знизилась ефективність його використання. Підприємства знаходяться в ситуації, коли необхідно переходити на нові технології, замінювати зношені основні засоби при обмежених коштах на фінансування інвестицій. Управління процесами оновлення основного капіталу є нелегким з огляду на необхідність підвищення ефективності основного капіталу підприємств у виробничій сфері регіону. В цих умовах необхідний пошук рішень для ефективного вкладення інвестицій у оновлення основного капіталу видів економічної діяльності виробничої сфери, що сприятиме: 1) зростанню економіки регіону; 2) оновленню основного капіталу виробничої сфери регіону відповідно до потреб підприємств.

Мета роботи

Метою статті є аналіз динаміки процесів оновлення основного капіталу та ефективності його використання на підприємствах виробничої сфери у Львівській області у 2005-2012 рр. для визначення ефективного вкладення інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питання оновлення та ефективного використання основного капіталу підприємств присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, таких як Асмолова Г., Бондар О.В., Ванькович Д.В., Геєць В.І., Демчишак Н.Б., Захарін С.В., Іщук С. О., Кленін О.В., Литвиненко Є.О., Онишко С.В., Петрович Й. М., Серебрянський Д.М., Парнюк В.О., Пророк Р.В., Ткаченко Л., Федаш Г.В. та ін. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, низка завдань теоретико-методичного забезпечення процесу оновлення основного капіталу підприємств виробничої сфери розроблена не досить повно, а тому вимагає подальшого вивчення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виробнича сфера, яка включає промисловість, будівництво, діяльність транспорту і зв'язку, є ядром економіки регіону, саме у виробничій сфері створюється матеріальна основа видів економічної діяльності, умовою її розвитку є динамічний і пропорційний розвиток видів діяльності виробничої сфери, науково-технічний прогрес, зростання продуктивності праці. Місце виробничої сфери Львівської області у її економіці протягом 2005-2014 рр. визначається наступним, у виробничій сфері області зайнято біля 30% усього

зайнятого населення [3], за виробленою продукцією питома вага виробничої сфери становить близько 50% у економіці області, питома вага обсягу виробництва видів економічної діяльності, від яких залежить виробництво засобів виробництва, а саме, підприємств машинобудування, металообробки, хімічної промисловості, виробництва електроенергії становить біля 30%, продукція машинобудування – біля 13% у економіці області. Частка основного капіталу виробничої сфери, яка включає промисловість, будівництво, діяльність транспорту і зв'язку, в основному капіталі економіки Львівської області зростала починаючи з 2009 р., у 2011-2014 рр. вона становила близько 69,00%, тоді як у 2005 р. лише 47,59%. Це зростання відбувалось за рахунок діяльності транспорту і зв'язку, частка основного капіталу цього виду економічної діяльності у основному капіталі області зросла з 16,88% у 2005 р. до близько 58,00% у 2011-2014 рр., натомість частка промисловості зменшилась з 29,06% до близько 10,00% [4]. В Україні частка основного капіталу виробничої сфери в економіці теж зростала, з 52,17% у 2005 р. до близько 80,00% у 2012-2014 рр. Про значення виробництва зауважують визначні економісти України: “Мусимо переорієнтуватися на прибуток саме виробничого походження ...” [5]. Оскільки конкуренція на сьогодні полягає у підвищенні сировинної та енергетичної ефективності виробництв, підприємства виробничої сфери мають впроваджувати індустріальні технології, оновлювати основні засоби. Розглянемо тенденції оновлення основного капіталу виробничої сфери у Львівській області за останній період. Тенденції оновлення основного капіталу можна охарактеризувати за допомогою показників введення в дію, ліквідації застарілого і зношеного основного капіталу, ефективності його використання. Динаміку оновлення основного капіталу виробничої сфери Львівської області представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка оновлення та ефективності використання основаного капіталу у економіці, виробничій сфері Львівської області у 2005-2014 рр.*

У середньому за роки	Показники								
	Коефіцієнт оновлення основного капіталу, %	Коефіцієнт ліквідації основного капіталу, %	Коефіцієнт заміни, грн./ грн.	Ступінь зносу основного капіталу, %	Інвестованість, %	Інтегральний індекс оновлення основного капіталу	Фондовіддача, грн./ грн.	Продуктивність праці, грн.	Інтегральний індекс ефективності використання основного капіталу
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Економіка Львівської області									
2005-2009	5,46	0,74	0,11	47,18	10,10	0,62	0,71	0,11	0,63
2010-2014	2,67	0,17	0,07	72,37	3,60	0,20	0,36	0,19	0,77
темпи зростання									
2005-2009	1,10	0,96	0,74	1,01	0,86	0,86	1,03	1,25	1,19
2010-2014	0,79	0,87	1,20	1,03	0,79	0,86	0,82	1,06	0,93
Виробнича сфера									
2005-2009	5,74	0,60	0,11	50,45	11,59	0,56	0,79	0,11	0,64
2010-2014	1,30	0,13	0,11	68,98	2,07	0,10	0,22	0,21	0,69
темпи зростання									
2005-2009	1,10	0,96	0,76	1,04	0,83	0,92	0,77	1,20	0,99

2010-2014	0,93	0,85	1,12	1,03	0,80	0,87	0,75	1,07	0,91
Промисловість									
2005-2009	6,42	0,86	0,14	55,38	11,45	0,97	1,02	0,19	0,98
2010-2014	5,43	0,77	0,14	61,23	7,67	0,73	0,91	0,29	1,46
темпи зростання									
2005-2009	1,22	1,14	0,86	0,98	0,93	0,86	1,20	1,18	1,20
2010-2014	0,94	1,45	1,06	1,03	0,99	1,05	0,94	0,96	0,93
Будівництво									
2005-2009	10,26	1,08	0,09	45,43	15,47	1,05	3,76	0,13	1,56
2010-2014	8,34	0,65	0,10	49,03	15,23	0,18	1,50	0,12	1,24
темпи зростання									
2005-2009	1,03	0,88	1,10	1,03	0,93	0,88	0,88	1,08	1,06
2010-2014	1,13	1,17	1,41	1,00	0,99	1,18	0,82	1,12	0,98
Діяльність транспорту і зв'язку									
2005-2009	5,14	0,42	0,07	50,53	12,27	0,74	0,33	0,12	0,50
2010-2014	0,42	0,04	0,10	90,23	0,61	0,34	0,03	0,17	0,46
темпи зростання									
2005-2009	1,00	0,86	0,68	1,04	0,71	0,76	0,67	1,14	0,81
2010-2014	0,61	0,58	1,28	1,03	0,59	0,72	0,75	1,09	0,92

**Примітка: значення показників взяті у середньому за проміжок часу; темпи зростання розраховані у частках до попереднього року; за відсутністю статистичних даних по основних засобах на рівні областей, які не публікуються з 2011 р., значення показників за 2011-2014 рр. розраховані на основі статистичних даних про капітальні інвестиції.*

Розраховано автором за джерелом: [6; 7;8; 9; 10]

У табл. 1 показано, що питома частка введення нового основного капіталу у виробничій сфері Львівської області у посткризовий період знизилась приблизно у 2,04 разу, якщо до кризи, у 2005-2009 рр. вона становила 5,74%, то після кризи, у 2010-2014 рр. – 1,30% у середньому. Зменшення питомої частки введеного нового основного капіталу у виробничій сфері пов'язано з її зменшенням у посткризовий період у таких видах її діяльності, як промисловість – зменшення у 1,2 разу, будівництво – зменшення у 1,2 разу, діяльність транспорту і зв'язку – зменшення у 12,2 разу, що спричинило зростання зносу основного капіталу виробничої сфери із 50,45% до кризи до 68,98% у середньому у посткризовий період. Це пов'язано із зниженням інвестомісткості у посткризовий період у виробничій сфері загалом у 5,6 разу, у промисловості – у 1,5 разу, у будівництві – у 1,14 разу, у діяльності транспорту і зв'язку – у 20,11 разу. У посткризовий період у виробничій сфері загалом, діяльності транспорту і зв'язку значення інвестомісткості було нижчим від порогового, що є небезпечним для економіки, згідно Методики порогове значення інвестомісткості становить 6% [12]. Інвестиції перестали вирішувати завдання оновлення, а сприяли лише заміщенню досить зношеної частини основного капіталу, зменшення інвестицій вплинуло на зменшення виведення старого основного капіталу на підприємствах виробничої сфери. У посткризові роки відбулося також зниження питомої частки ліквідованого основного капіталу, у виробничій сфері загалом – у 4,6 разу, у промисловості – у 1,12 разу, у будівництві – у 1,66 разу, у діяльності транспорту і зв'язку – у 10,00 разів. У посткризовий період, а також до кризи значення коефіцієнта ліквідації у видах діяльності виробничої сфери було у 2,5-60 разів нижчим від порогового. Низькі значення коефіцієнта ліквідації свідчать, що не відбувалось виведення та ліквідація належної кількості зношеного основного капіталу, такі низькі значення коефіцієнта ліквідації є небезпечними для економіки,

згідно Методики порогове значення коефіцієнта ліквідації становить 2,5% [12]. Значення коефіцієнта заміни, або відношення суми вибулих основних засобів до суми заново введених, було нижчим від одиниці в усіх видах економічної діяльності виробничої сфери, це свідчать про зменшення вибулого основного капіталу через зниження інноваційної діяльності, що є ознакою застою в економіці. Це спричинювало старіння, зростання зносу основного капіталу протягом 2005-2014 рр. у видах діяльності виробничої сфери Львівської області. Внаслідок зниження питомої частки введення нового основного капіталу у виробничій сфері відбулося зниження ефективності його використання, фондovіддача у посткризовий період знизилась приблизно у 3,6 разу, що пов'язано із її зниженням у промисловості – у 1,12 разу, у будівництві – у 2,5 разу, у діяльності транспорту і зв'язку – у 11,0 разів. У виробничій сфері загалом, у транспорті і зв'язку у посткризовий період значення фондovіддачі були нижчими від порогового, згідно Методики порогове значення фондovіддачі становить 0,87 [12]. Тенденції оновлення основного капіталу виробничої сфери можна простежити за зміною інтегрального індексу оновлення основного капіталу, розрахованого на основі інвестованості, питомої частки ліквідованого основного капіталу, та інтегрального індексу ефективності використання основного капіталу, розрахованого на основі фондovіддачі, продуктивності праці. Інтегральний індекс оновлення основного капіталу у виробничій сфері Львівської області знизився з 0,56 до 0,10 у посткризовий період через його зниження у всіх видах діяльності. Інтегральний індекс ефективності оновлення основного капіталу у виробничій сфері залишався приблизно на тому ж рівні 0,64 та 0,69 у передкризовий та посткризовий періоди відповідно, через його зростання у промисловості, що пов'язано із зростанням продуктивності праці у згаданому виді діяльності.

Внаслідок кризи відбулося не тільки зменшення, але й сповільнення процесів оновлення, ефективного використання основного капіталу. У табл. 1 представлено інтегральний індекс темпів зростання оновлення основного капіталу, значення якого у виробничій сфері загалом зменшилось з 0,56 до 0,10 через його зменшення у діяльності транспорту і зв'язку з 0,74 до 0,34 за середнім значенням у посткризовий період. Це пов'язано із сповільненням темпів зростання оновлення, ліквідації основного капіталу. Темпи зростання оновлення, ліквідації основного капіталу у виробничій сфері загалом, промисловості, діяльності транспорту і зв'язку у посткризовий період мали значення менше 1 за їх середнім значенням, отже були спадними. Значення інтегрального індекса темпів зростання ефективності використання основного капіталу виробничої сфери у Львівській області знизилось з 0,99 до 0,91 у посткризовий період, це пов'язано із зниженням темпів зростання фондovіддачі. Темпи зростання фондovіддачі у видах діяльності виробничої сфери у посткризовий період мали значення менше одиниці, отже були спадними, це свідчить про сповільнення зростання ефективності використання основного капіталу.

Ефективне оновлення основного капіталу, підвищення ефективності його використання у виробничій сфері залежить від продуктивної роботи підприємств машинобудування, та підприємств видів діяльності, від яких вони залежать, тобто від металургійного виробництва, хімічної та нафтохімічної промисловості, добувної промисловості, виробництва та розподілення електроенергії, газу і води. Оновлення активної частини основного капіталу на підприємствах виробничої сфери Львівської області залежить від перспектив розвитку машинобудування. Протягом 2006-2014 рр. в Україні на машинобудування припадало біля 15,5% в середньому, у Львівській

області біля 14,7% в середньому вартості основних засобів промисловості [14;15]. Натомість у індустріально розвинутих державах питома вага машинобудування у промисловості становить 30-50% [16], саме така частка цього виду промислової діяльності забезпечує технічне переоснащення всієї промисловості, виробничій сфері кожні 7-10 років [17]. Згідно Методики частка машинобудування має складати 20% [12]. Занадто мала частка машинобудування у промисловості України, Львівської області є одною з причин недостатнього задоволення попиту підприємств виробничій сфері, промисловості на нові машини і обладнання вітчизняного виробництва, що призводить до їх технічного відставання. Оновлення основного капіталу на підприємствах машинобудування Львівщини представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Оновлення, ефективність використання основного капіталу на підприємствах машинобудування у Львівській області у 2005-2014 рр.

Середнє значення за роки	Показники																																		
	Лення	Осно	Ввод	Даци	Осно	Вног	Нт	Замі	ни,	у	Осно	Вног	Інвес	Томі	Сткіс	Пл	Онов	Ленн	Я	Дові	Ддач	а,	ГРН./	Уачч	Вніст	ь	прац	тивн	Ості	Вико	рист				
2005-2009		3,64		0,72		0,17		65,16		6,2		0,69		0,90		0,08		0,78																	
2010-2014		1,91		0,26		0,15		82,68		2,2		0,58		0,41		0,11		0,65																	
Темпи зростання																																			
2005-2009		1,19		0,95		0,80		1,03		0,87		0,91		0,88		1,21		1,06																	
2010-2014		1,10		1,17		1,13		1,01		1,07		1,07		0,89		1,03		0,94																	

**Примітка: значення показників взяті у середньому за проміжок часу; темпи зростання розраховані у частках до попереднього року; за відсутністю статистичних даних по основних засобах на рівні областей, які не публікуються з 2011 р., значення показників за 2011-2014 рр. розраховані на основі статистичних даних про капітальні інвестиції.*

Розраховано автором за джерелом: [6; 7;8; 9; 10]

У табл. 2 показано, що питома частка введення нового основного капіталу у машинобудуванні Львівської області у посткризовий період знизилась приблизно у 1,9 разу, якщо до кризи протягом 2005-2009 рр. вона становила 3,64%, то після кризи лише 1,91%, причому була нижчою, аніж у промисловості загалом. Це пов'язано із зниженням інвестомісткості, частка інвестицій у вартості основного капіталу машинобудування у посткризовий період вона знизилась до значень нижчих від порогового, небезпечних для економіки – 2,2%, що сприяло зростанню зносу основного капіталу. Внаслідок зниження введення нового основного капіталу у машинобудуванні відбулося зниження ефективності його використання, фондвіддача у післякризовий період знизилась до 0,41 грн./грн., її значення було нижчим від порогового. Темпи зростання оновлення основного капіталу у машинобудуванні після кризи пришвидшились, інтегральний індекс темпів зростання оновлення основного капіталу машинобудування зріс з 0,91 до 1,07 потягом 2010-2014 рр. за його середніми значеннями, що пов'язано із темпами зростання інвестомісткості у машинобудуванні після кризи. Натомість інтегральний індекс темпів зростання ефективності використання основного капіталу у машинобудуванні знизився з 1,06 до 0,94 у посткризовий період, це пов'язано із зниженням темпів зростання продуктивності праці. Все це призвело до того, що ступінь зносу

основного капіталу на підприємствах машинобудування був вищий, ніж у промисловості, і становив 82,68%. Продуктивність праці у цьому виді діяльності теж була нижчою, ніж загалом у промисловості через нижчі значення фондоозброєності та фондовіддачі. Протягом 2009-2014 рр. відбулося деяке скорочення продукції машинобудування в Україні, Львівській області, зменшення виробництва машин і обладнання, які необхідні для модернізації основного капіталу у виробничій сфері, це відбувалось зокрема через використання застарілих наукових знань замість впровадження нових здобутків науки і техніки, відсутність державної підтримки цього виду економічної діяльності, брак інвестиційних проектів з оновлення цього виробництва.

Одною з причин погіршення оновлення основного капіталу на підприємствах виробничій сфері було зниження власних коштів підприємств на фінансування інвестицій через зниження доходів. Протягом 2010-2014 рр. відбувся спад виробництва підприємств виробничій сфері Львівської області, що представлено у табл. 3.

Таблиця 3

Темпи зростання виробленої продукції, оновлення основного капіталу у виробничій сфері Львівської області у 2006-2014 рр. (попередній рік =100%)

	Середнє значення за роки	
	2006-2009	2010-2014
Індекс продукції промисловості, %	115,30	103,68
Індекс коефіцієнта оновлення основного капіталу промисловості, %	121,98	96,11
Індекс продукції машинобудування, %	107,96	100,76
Індекс коефіцієнта оновлення основного капіталу машинобудування, %	119,23	84,48
Індекс продукції будівництва, %	96,70	103,07
Індекс коефіцієнта оновлення основного капіталу будівництва, %	103,35	108,12
Індекс продукції діяльності транспорту і зв'язку, %	112,47	86,46
Індекс коефіцієнта оновлення основного капіталу транспорту і зв'язку, %	99,54	59,27

Джерело: [6; 7;8; 9; 10]

У табл. 3 показано, що якщо у докризові роки виробництво продукції у видах діяльності виробничій сфері Львівської області зростало, то протягом 2011-2014 рр. відбулося сповільнення темпів зростання, його спад, що означає зменшення доходів підприємств, зменшення коштів на фінансування інвестицій на оновлення основного капіталу.

Для виходу на докризові темпи зростання оновлення основного капіталу, досягнення відповідності частки оновлення, ліквідації до їх нормативних значень у виробничій сфері в Україні, її регіонах, необхідне зростання інвестицій. Як стверджує більшість вчених, стійке економічне зростання в Україні, її регіонах можна забезпечити лише через зростання темпів інвестицій [9]. В ситуації що склалася важливою є роль держави, регіонів у регулюванні інвестиційних процесів, що полягає у виборі пріоритетів скерування інвестицій серед видів діяльності виробничій сфері, видів промислової діяльності. У зв'язку з цим, на думку автора, важливого значення набувають вибір пріоритетів інвестування в Україні, її регіонах, що має проявлятися у таких кроках: 1) першочергова підтримка видів діяльності, що

володіють високим мультиплікативним ефектом, за рахунок розвитку яких збільшаться надходження у місцевий бюджет; 2) оновлення на новій технологічній основі основного капіталу машинобудування, видів економічної діяльності від яких воно залежить за рахунок коштів місцевого бюджету, державного бюджету; 3) задоволення попиту підприємств виробничої сфери регіону на високоякісні машини і обладнання, транспортні засоби для оновлення основного капіталу на підприємствах її видів діяльності за рахунок розвитку вітчизняного машинобудування. Причому машинобудування Львівської області належить до видів діяльності спеціалізації, а також до експортноорієнтованих, провідних у області, отже має потенційний мультиплікативний ефект.

Для забезпечення сталого розвитку швидкість зростання оновлення, ефективності використання основного капіталу підприємств машинобудування, підприємств видів промислової діяльності від яких воно залежить, мають бути випереджуваними порівняно з рештою видів діяльності виробничої сфери Львівської області, що на думку автора, можна відобразити за допомогою формул (1), (2):

$$Z_o = I_{MO} / I_{CO} \quad (1)$$

де Z_o – коефіцієнт випередження зростання оновлення основного капіталу, I_{MO} – індекс зростання оновлення основного капіталу виду промислової діяльності, I_{CO} – індекс зростання оновлення основного капіталу у промисловості.

$$Z_E = I_{ME} / I_{CE} \quad (2)$$

де Z_E – коефіцієнт випередження зростання ефективності використання основного капіталу, I_M – індекс зростання ефективності використання основного капіталу виду промислової діяльності; I_C – індекс зростання ефективності використання основного капіталу у промисловості.

За розрахунками автора випередження зростання оновлення основного капіталу у таких провідних видах діяльності Львівської області, як машинобудування, металургія, хімічна та нафтохімічна промисловість становило у 2006-2009 рр. 0,95, 0,81, 1,00 у середньому відповідно, та 1,00, 1,87, 1,37 у 2010-2012 рр. відповідно. На думку автора, у період досягнення значень питомої частки ліквідації, інвестованості відповідних до нормативних, і для забезпечення економічного зростання у регіоні, необхідне дотримання наступного співвідношення $T_M > T_P > T_B$, де T_M – темпи зростання оновлення основного капіталу машинобудування, видів діяльності від яких воно залежить, T_P темпи зростання оновлення основного капіталу промисловості, T_B темпи зростання оновлення основного капіталу виробничої сфери. Одним з джерел інвестування машинобудування може бути наповнення бюджету області за рахунок першочергового інвестування у види діяльності з найвищою прибутковістю інвестицій, до яких у докризовий період у Львівській області відносилися підприємства виробництва неметалевої мінеральної продукції – 0,81 грн./грн., будівництво – 0,54 грн./грн., целюлозно-паперове виробництво – 0,51 грн./грн. За рахунок такого наповнення місцевого бюджету можна розширити інвестування у оновлення основного капіталу машинобудування, видів економічної діяльності від яких воно залежить, що буде точкою зростання для промисловості, економіки Львівської області.

Висновки

Підсумовуючи викладене вище, можна зробити узагальнюючий висновок:

1. У докризовий період, протягом 2005-2007 рр. у виробничій сфері Львівської області, видах її економічної діяльності зберігалась тенденція до зростання питомих часток нового основного капіталу, ліквідованого основного капіталу, що є

позитивним. У 2009 р. намітилась тенденція до зменшення згаданих питомих часток основного капіталу. Питомі частки введення нового основного капіталу у виробничій сфері Львівської області, її видах діяльності, промисловості, будівництві, діяльності транспорту і зв'язку у посткризовий період знизились у 1,3-18 разів порівняно з докризовим періодом, залежно від виду діяльності. Зниження згаданого показника відбулося у видах промислової діяльності, які є провідними в економіці Львівської області, у машинобудуванні – у 1,5 разу, металургії – у 2,8 разу, нафтопереробній промисловості – у 0,75 разу. У виробничій сфері Львівської області відбувалось накопичення фізично і морально зношеного основного капіталу через зниження інвестомісткості, коефіцієнта ліквідації до значень нижчих від порогового, що є небезпечним для економіки, рівень зносу досяг критичних значень. Внаслідок цього у виробничій сфері, видах її діяльності відбулося зниження ефективності використання основного капіталу, зниження фондівіддачі, зниження фондівіддачі у економіці області. Відбулося також зниження темпів зростання оновлення, ефективності використання основного капіталу.

2. У машинобудуванні Львівської області, яке належить до провідних, експортноорієнтованих видів промислової діяльності, яке забезпечує промисловість, виробничу сферу області новими машинами і обладнанням, експортує свою продукцію, починаючи з кризових років відбулося зниження інвестомісткості, фондівіддачі до значень нижчих від порогових. У машинобудуванні Львівської області відбувалось накопичення фізично і морально зношеного основного капіталу Коефіцієнт оновлення основного капіталу у машинобудуванні не перевищував цього показника у промисловості області загалом.

3. Виявлено причини погіршення оновлення основного капіталу. Зниження коштів підприємств на оновлення основного капіталу у виробничій сфері викликано спадом виробництва. Підприємства виробничої сфери Львівської області опинились у ситуації, коли оновлення основного капіталу на вищій технологічній основі неможливо здійснити за браком коштів на фінансування інвестицій в основний капітал. Однією з причин зниження оновлення основного капіталу є зниження попиту на продукцію через зниження її якості. Важливою причиною зниження оновлення основного капіталу виробничої сфери області є високий рівень зносу основного капіталу у машинобудуванні, виді промислової діяльності який задовольняє попит підприємств області на нові машини і обладнання високої якості. Підприємства не інвестують, оскільки не прогнозують зростання прибутків. Темпи зростання оновлення основного капіталу у машинобудуванні, діяльності транспорту і зв'язку були нижчими, ніж темпи зростання виробленої продукції, отже підприємства не вкладали в оновлення основного капіталу маючи на це кошти.

4. Частка машинобудування у промисловості невідповідна, вона є меншою, ніж у індустріально розвинутих державах.

5. Оновлення основного капіталу виробничої сфери Львівської області необхідно починати з його оновлення у провідних видах економічної діяльності, в першу чергу у машинобудуванні. Джерелом фінансування інвестицій в основний капітал машинобудування можуть бути кошти місцевого бюджету одержані за рахунок зростання надходжень від вкладення інвестицій у види економічної діяльності з найбільшою прибутковістю інвестицій, з найбільшим мультиплікативним ефектом. Це може бути точкою зростання економіки регіону в умовах виходу із стагнації.

6. Порогові значення інвестомісткості, коефіцієнта ліквідації мають бути різними для різних видів економічної діяльності регіону. Наприклад, для підприємств

машинобудування, оскільки воно має забезпечувати промисловість високоякісними машинами і обладнанням, порогове значення інвестомісткості має бути вищим, аніж для промисловості загалом. Західні економісти пропонують, що значення інвестомісткості у промисловості має становити 25-35%. Також необхідне забезпечення швидших темпів зростання оновлення основного капіталу машинобудування, провідних видів економічної діяльності регіону.

1. Українські підприємства зможуть почати модернізацію лише в 2015 році – експерт. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2014/05/19/326082>.
2. Валерій Геєць Довготермінові умови та фактори розвитку економіки України. Економіст 2013. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com>.
3. Праця у Львівській області у 2012 році: Статистичний збірник Головного управління статистики у Львівській області: № 07-55/341 від 13.08.2013 р.
4. Статистичний щорічник Львівської області за 2012 рік: [в 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [за ред. С. І. Зимовіної]. – Львів, 2013: – Ч. 1. – 368 с.
5. Концепція та модель економічного розвитку для України. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/ECONOMICS/>.
6. Статистичний щорічник Львівської області за 2011 рік: [в 2-х част.] / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області; [за ред. С. І. Зимовіної]. – Львів, 2012: – Ч. 1. – 368 с., Ч. 2. – 288 с.
7. Інвестиції у Львівській області. Статистичний збірник за 2012 рік. / Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Львівській області. – Львів, 2013. – 87 с.
8. Експрес-випуск. / Держстат. Головне управління статистики у Львівській області. Обсяг реалізованої промислової продукції за основними видами діяльності у Львівській області за січень – вересень 2014 року.
9. Експрес-випуск. / Держстат. Головне управління статистики у Львівській області. Діяльність підприємств сфери послуг у Львівській області за січень–вересень 2014 року.
10. Експрес-випуск. / Держстат. Головне управління статистики у Львівській області. Виконання будівельних робіт у Львівській області засічень-вересень 2014 року.
11. Основні засоби Львівщини 2010. Статистичний збірник. / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Львівській області. – Львів, 2011. – 82 с.
12. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України. Затверджена Наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 [Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738].
13. Безчасний Л., Онишко С. Тенденції на світовому ринку капіталів та їх вплив на інвестиційну діяльність в Україні // Економіка України. - 2001. - №3. - С. 4-12.
14. Промисловість України у 2007-2010 рр. Статистичний збірник / Державна служба статистики України. – К., 2011. [Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>].
15. Державна служба статистики України. Баланс основних засобів України за 2012 рік. – К., 2013. – 23 с.

16. Ковальчук М. Б. Розвиток експортного потенціалу машинобудівних підприємств: проблеми законодавчого зобов'язання та підвищення конкурентоспроможності / Ковальчук М.Б. // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2008. – №6(74). – С. 83-92.

17. Державна програма розвитку машинобудування на 2006-2011 роки, затверджена Постановою КМУ №516 від 18 жовтня 2006 р. Електронний ресурс. – Режим доступу: www.stoyrec.com.ua.

18. Доповідь про зовнішнє і внутрішнє становище України у 2007 році // Економіст. – 2008. – №2. – С. 25-75.1. Українські підприємства зможуть почати модернізацію лише в 2015 році – експерт. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2014/05/19/326082>.

ОЦЕНКА ТЕНДЕНЦИЙ ОБНОВЛЕНИЯ ОСНОВНОГО КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ СФЕРЫ РЕГИОНА (НА ПРИМЕРЕ ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ)

Андел И. В.

Институт региональных исследований

Рассмотрены тенденции обновления основного капитала предприятий производственной сферы Львовской области в докризисный и посткризисный периоды. Выявлены причины замедления темпов роста обновления основного капитала предприятий производственной сферы. Предложен способ формирования средств для обновления основного капитала предприятий машиностроения в посткризисных условиях путем первоочередного инвестирования в предприятия видов деятельности региона с высоким мультипликативным эффектом, что будет точкой роста экономики региона.

Ключевые слова Обновления основного капитала, эффективность использования основного капитала, производственная сфера, предприятия видов деятельности по мультипликативным эффектом, точка роста экономики.

ASSESSMENT OF TRENDS RENEWAL OF FIXED CAPITAL PRODUCTION SECTOR ENTERPRISES IN THE REGION (ON THE EXAMPLE OF LVIV REGION)

I. Andel

Institute for Regional Studies

The tendencies updates, efficient use of capital in the production sphere Lviv region in the pre-crisis and post-crisis periods. Updates and analyzes efficiency of fixed capital in engineering, top, exporting kind of industrial activity area. Found a significant reduction in post-crisis period to values below the thresholds that are dangerous to the economy, such factors as share of investment in fixed assets, elimination rate, capital in production, of its activities. Due to reduction share of investment in fixed assets there was a significant

reduction in the introduction of a new fixed capital in economic activities of industrial sectors.

The reasons for reducing share of investment in fixed assets, specific particle updates, elimination of capital production sector, the slowdown updates, efficient use of capital. These reasons include, recession, reducing profits for companies, reducing the production of the production of machinery and equipment activities, major activities of the Lviv region, machine building, metallurgy, mining industry, oil industry, production of electricity, gas and water. This has resulted on the one hand reduce enterprise funds to finance investments, on the other - reducing the production of machinery and equipment, and lowering meet the demand of enterprises manufacturing, new machinery and equipment.

A point of economic growth in the region during the period of stagnation, which lie in the priority development of industrial activities with the highest multiplier effect, leading, export-oriented activities priority investment in their capital in order to increase local revenues that will be the next source of investment in engineering , types of industrial activities that affect businesses meet the demand for new machinery and equipment.

Keywords renewal of fixed capital efficiency of capital, manufacturing, enterprise activities with multiplier effects, economic growth point